

Ziet men die stakingen als een climax (en dat wàren zij), dan mag nu reeds onderstreept worden dat de illegale pers er machtig toe bijgedragen heeft om de verzetsgeest wakker te houden. Bij *Vrij Nederland*, *Het Parool* en *De Waarheid* voegden zich als belangrijkste landelijke illegale bladen *De Oranje-krant* (het blad van Johan H. Doorn), *Trouw* (de anti-revolutionaire afsplitsing van *Vrij Nederland*) en *Je Maintiendrai* waarvan de redactie in de lente van '43 overgenomen werd door een groep voormalige kaderleden van de Nederlandse Unie.

Op deze gehele ontwikkeling heeft de regering te Londen nauwelijks greep gehad; ze heeft er door middel van de radio algemene steun aan geboden, meer niet. Er is midden in dit tijdperk (van 6 oktober '42 toen de geheime agent Niermeyer gearresteerd werd, tot 12 maart '43 toen H. G. de Jonge, de eerste door het Bureau Inlichtingen uitgezonden agent, arriveerde) mede door de bedriegelijke indruk die in het kader van het *Englandspiel* gewekt werd, een periode van *ruim vijf maanden* geweest waarin zich, twee-en-half jaar na het begin van de bezetting, in bezet gebied geen enkele geheime agent bevond die door middel van een eigen zender met Londen in regelmatig contact stond. Alleen de zender van dr. Brouwer was in die periode nog in actie maar door hem werd maar weinig doorgegeven. De enige spionagegroep die af en toe van dat kanaal kon profiteren, was die van kapitein de Geus. Als andere groepen noemden wij: de 'Dienst-Wim' (van België uit opgebouwd, grotendeels opgerold in de zomer van '43, voortgezet door mr. Koch), de groep 'Luctor et Emergo' (ging zich op 'pilotenhulp' toeleggen), de groep-'Kees' (voortgezet door Siewerd de Koe na de arrestatie van Kees Dutilh en het vertrek van Leendert Pot), sectie-V van de OD (opgebouwd door majoor J. Kok) en tenslotte, de groep Oosterhuis-Boerema ('Zwaantje') die het Nederlandse eindpunt vormde van de Zweedse Weg - waarnaast, toen hij in juli '43 opgerold werd, gelukkig al de Zwitserse Weg voorbereid werd. Slechts drie groepen beschikten in april '43 over een Engelse zender: de groep Oosterhuis-Boerema, de groep-'Packard' (maar haar zender werkte niet goed) en de Radiodienst, die formeel tot de OD behoorde, maar in werkelijkheid een aparte organisatie vormde onder Jan Thijssen.

Het uiterst gebrekkig functioneren van de geheime verbindingen met Londen had ook zijn weerslag op de 'strijd om de macht' die, na in '41 ontbrand te zijn (men zou kunnen zeggen: tussen Schimmelpenninck en Vorrink), in '42 en in de eerste maanden van '43 voortgezet werd tussen de OD en het Nationaal Comité; beide smeekten Londen om autorisatie van hun optreden - aan geen van beide had de regering op het moment waarop het Nationaal Comité opgerold werd (1 april '43), doen weten wat zij positief wenste. En dat laatste hing niet alleen met de tegenstellingen in het Londense